

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ DLA GMINY MICHAŁOWICE – ZA ROK 2013

zgodnie z art. 16a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

(tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.)

Michałowice, kwiecień 2014

1. Wstęp

Zgodnie z zapisem art. 16 a ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.) gminy, powiaty i samorzady województw zostały zobowiązane do przygotowania oceny zasobów pomocy społecznej (OZPS), w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej.

W świetle wymagań ustawy zasoby te obejmować mają w szczególności: infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe istniejące na terenie danego samorządu lokalnego oraz nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej, bez względu na podmiot je finansujący i realizujący. Ocena zasobów obejmuje również osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz rozkład ilościowy.

Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego przedstawia co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego ocenę, która wraz z rekomendacjami stanowi podstawę do planowania budżetu na rok następny.

Wypełniając powyższe zapisy ustawowe stworzony został raport „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Michałowice za rok 2013”. Jest to trzecia edycja raportu opracowanego na podstawie zebranych danych przy pomocy systemu informatycznego – Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS).

Niniejszy raport przedstawia analizę wybranych danych statystycznych obrazujących obszar pomocy społecznej i jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej gminy. Zawiera on również wnioski płynące z analizy zebranego materiału.

Opracowując niniejszą ocenę posilkowano się w głównej mierze danymi wygenerowanymi z systemów informatycznych (t.j. Helios, Amazis, Nemezis, zbiory centralne z pomocy społecznej, aplikacje finansowo-księgowo), a także danymi pozyskanymi od gminnych jednostek organizacyjnych.

Należy zaznaczyć, iż ocena została przygotowana w oparciu o ogólnokrajowe narzędzie opracowane przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie, w ramach projektu systemowego EFS „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”. Pełna wersja formularza OZPS składa się z następujących części: dane o sytuacji demograficznej i społecznej w gminie, dane o korzystających z pomocy społecznej, wybrane usługi pomocy społecznej, instytucje pomocy społecznej, zwiększenie zasobu pomocy społecznej, kadra ośrodków pomocy społecznej, koszty prowadzenia i utrzymania zasobu pomocy społecznej oraz dane dotyczące środków finansowych na zadania własne i zlecone w obszarze pomocy społecznej. Rokiem oceny jest rok 2013.

Z uwagi na fakt, iż niektóre obszary formularza nie dotyczą gminy Michałowice (zostały w formularzu wyzerowane), na potrzeby niniejszej Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wykorzystano te dane, które obrazują tendencje w przedmiotowym zakresie, pojawiające się na terenie naszej gminy.

Pełna wersja formularza OZPS stanowi załącznik do niniejszej Oceny.

2. Sytuacja społeczno-demograficzna gminy

Opracowując ocenę w obszarze sytuacji demograficznej i społecznej Gminy Michałowice uwzględniono dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców, rynku pracy oraz infrastruktury społecznej. Szczegółowe informacje dotyczące powyższych obszarów zawiera tabela nr 1.

tab. nr 1 *Dane o sytuacji demograficznej i społecznej w Gminie (stan na 31 grudnia)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	Prognoza		
	rok 2011	rok 2012		rok po ocenie	dwa lata po ocenie	
MIESZKAŃCY (w osobach)						
Ogółem	1	9 356	9 227	9 433	9 429	9 672
KOBIETY						
Ogółem	2	4 698	4 660	4 762	4 742	4 862
wiek 0 – 17	3	1 025	978	996	962	1 002
wiek 18 – 59	4	2 810	2 860	2 921	2 926	3 000
wiek 60 lat i więcej	5	863	822	845	854	860
MĘŻCZYŹNI						
Ogółem	6	4 658	4 567	4 671	4 687	4 810
wiek 0 – 17	7	1 118	1 096	1 090	1 076	1 110
wiek 18 – 59	8	3 138	3 099	3 183	3 212	3 300
wiek 60 lat i więcej	9	402	372	398	399	400
RYNEK PRACY						
Bezrobotni ogółem	10	222	252	277	252	252
Bezrobotni długotrwale ogółem	11	102	103	122	103	103
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	12	37	43	30	43	43
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA						
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	13	32	32	32	32	32
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne	14	0	1	1	0	1
Liczba mieszkań (lokal) socjalnych	15	0	0	0	0	0
Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne	16	0	0	0	0	0
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	17	0	0	0	0	0
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	18	0	0	1	1	1
Liczba opiekunów dziennych do dzieci	19	0	0	0	0	0
Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	20	0	0	15	15	15
Liczba dzieci, który nie przyznano miejsc w żłobku	21	0	0	0	0	0
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z	22	3	6	6	6	6

oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)						
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	23	220	370	370	370	370
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	24	0	0	0	0	0
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży	25	3	4	4	4	4
z tego: (wiersze „przyszkolne” i „pozaszkolne”)						
Przyszkolne	26	3	3	3	3	3
Pozaszkolne	27	0	1	1	1	1
Liczba świetlic i klubów dla seniorów	28	0	0	0	0	0
Liczba hospicjów	29	0	0	0	0	0
Liczba ośrodków dla cudzoziemców, ubiegających się o status uchodźcy	30	0	0	0	0	0

Analiza danych zawartych w powyższej tabeli, a dotyczących lat 2011 – 2015, pozwala wysunąć następujące wnioski:

a) w obszarze demograficznym:

- wzrost liczby mieszkańców gminy Michałowice (o 77 osób w 2013 r. w stosunku do 2011 r.); tendencja ta spowodowana w głównej mierze napływem nowych mieszkańców, osiedlających się na terenie naszej gminy, będzie utrzymywać się w latach następnych;
- wzrost ogólnej liczby osób bezrobotnych, zarejestrowanych w Urzędzie Pracy Powiatu Krakowskiego (o 55 osób w 2013 r. stosunku do 2011 r., tj. 11,7%); a także wzrost liczby osób długotrwale pozostających bez pracy o 15,9% w stosunku do danych za 2011 rok;
- malejąca liczba osób bezrobotnych ogółem z prawem do zasiłku o 7 osób w roku oceny;

b) w obszarze infrastruktury społecznej funkcjonują:

- **Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach (CKiP)**, który kładzie nacisk na rozwój szeroko pojętej kultury. CKiP prowadzi cykliczne zajęcia dla najmłodszych dzieci, młodzieży gimnazjalnej oraz dorosłych, a także organizuje imprezy plenerowe. W strukturach CKiP funkcjonują zespoły regionalne, których zadaniem jest kultywowanie lokalnych tradycji oraz zespoły dziecięce (grupy teatralne, grupy taneczne);
- **Biblioteka Publiczna w Michałowicach**, wraz z dwoma filialnymi oddziałami: w Więclawicach oraz Raciborowicach, oprócz bogatego księgozbioru oraz stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu, Biblioteka zapewnia czytelnikom mini-czytelnię czasopism oraz kącik do czytania dla dzieci;
- **trzy niepubliczne przedszkola** znajdujące się w miejscowościach **Michałowice** („Promyczek”), **Raciborowice** (im. M. Montessori) **oraz Zdzieszawice** („Kubusiowa Dolina”). Ponadto w ramach trzech Zespołów Szkół funkcjonują również 3 oddziały przedszkolne. W związku ze znaczącym wzrostem od 2008 roku liczby dzieci w wieku przedszkolnym, bo o blisko 150% na terenie gminy zapewniona została usługa przedszkolna odpowiadająca rzeczywistym potrzebom. W roku oceny gmina dysponowała 370 miejscami;
- **trzy Zespoły Szkół** w Michałowicach, Raciborowicach oraz Więclawicach Starych;

- w strukturze każdego z Zespołów funkcjonuje biblioteka szkolna oraz sale gimnastyczne;
 - baza dydaktyczna w powyższych placówkach jest w dobrym stanie, niewątpliwie gmina Michałowice ma zadawalającą i wciąż rozwijającą się infrastrukturę szkolno-przedszkolną;
- **świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży „Nasza Bajka”**, finansowana ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; funkcjonująca w trakcie roku szkolnego w godz. 14:30 – 18:30, nie spełnia wymagań ustawowych dla placówki wsparcia dziennego; ponadto w struktura każdego z Zespołów Szkół funkcjonuje świetlica przyszkolna
 - **jeden Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków” w Michałowicach**, dysponujący 15 miejscami; **nie funkcjonują natomiast inne formy zapewniające opiekę nad dziećmi poniżej 3 roku życia** (tj. kluby malucha czy opiekunowie dzienni); brak również danych dotyczących ilości rodzin zainteresowanych tą formą wsparcia.
 - **jeden Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medea” Sp. z o.o. w Michałowicach**, w ramach którego funkcjonują lekarze medycyny rodzinnej, poradnia stomatologiczna, ginekolog, gabinet rehabilitacyjny, położna środowiskowa-rodzinna, prywatny gabinet okulistyczny oraz pielęgniarki środowiskowe,
 - gmina posiada zasób lokalowy, obejmujący **32 mieszkania komunalne, nie posiada w zasobie lokalowego, obejmującego lokale socjalne czy pomieszczenia tymczasowe**; na chwilę obecną – wg pozyskanych danych (wnioski o przyznanie mieszkania) na umieszczenie w mieszkaniu komunalnym oczekuje 1 rodzina;
 - **na terenie gminy nie funkcjonują świetlice czy kluby bądź dzienne ośrodki wsparcia dla seniorów.**

3. Dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia w gminie

Najistotniejszą rolę w kwestii bieżącego rozwiązywania problemów społecznych w gminie odgrywa **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach (GOPS)**. Realizuje on zadania wynikające z następujących ustaw: o pomocy społecznej, o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. GOPS koordynuje również realizację działań z obszaru polityki społecznej. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy Michałowice, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, osobistej i społecznej.

W strukturze organizacyjnej GOPS funkcjonuje od kwietnia 2011 roku **Punkt Wsparcia i Pomocy Rodzinie**, dostępny 3 dni w tygodniu (do południa i po południu), w ramach którego dyżurują m.in. psycholog, prawnik, pracownik socjalny oraz terapeuta. Ponadto na terenie naszej gminy działa **Punkt Konsultacyjny** dla osób borykających się z problemem alkoholowym, w którym dyżur (2 razy w tygodniu) pełni terapeuta ds. uzależnień.

Opracowując ocenę w obszarze pomocy społecznej (dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej, liczbach i formach przyznanych świadczeń, przyczynach udzielanej pomocy) uwzględniono dane wygenerowane z systemów informatycznych będących w użytkowaniu Ośrodka. Szczegółowe informacje w tym zakresie zawierają poniższe tabele.

tab. nr 2. *Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego	
	rok 2011	rok 2012			
Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia					
liczba osób	1	126	244	285	285
w tym: osoby długotrwale korzystające	2	103	141	143	143
liczba rodzin	3	222	222	222	222
liczba osób w rodzinach	4	572	548	642	642
Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie					
liczba osób	5	213	244	285	285
w tym: osoby długotrwale korzystające	6	103	141	143	143
liczba rodzin	7	123	132	145	145
liczba osób w rodzinach	8	416	423	449	449
Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie pieniężne					
liczba osób	9	183	216	162	162
liczba rodzin	10	111	118	118	118
liczba osób w rodzinach	11	384	385	361	361
Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie niepieniężne					
liczba osób	12	113	111	130	130
liczba rodzin	13	61	64	75	75
liczba osób w rodzinach	14	260	265	301	301

Na podstawie przeprowadzonej analizy ww. danych można zaobserwować poniższe tendencje:

- utrzymująca się tendencja wzrostowa liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia udzielanego przez GOPS Michałowice, jak również osób długotrwale korzystających;
- malejąca liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne przy wzroście liczby osób i rodzin, którym przyznano świadczenie niepieniężne (wynika to w głównej mierze z faktu objęcia pomocą w postaci dożywiania 121 dzieci).

Najczęstsze przyczyny obejmowania osób i rodzin świadczeniami z pomocy społecznej (pieniężnymi i niepieniężnymi), dominujące w ostatnich latach to: **ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz przemoc w rodzinie** (tab. nr 3).

tab. nr 3. *Powody udzielania pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego	
	rok 2011	rok 2012			
UBÓSTWO					
liczba rodzin	1	49	66	80	80
liczba osób w rodzinach	2	163	202	250	250

BEZROBOCIE					
liczba rodzin	3	46	57	51	51
liczba osób w rodzinach	4	173	190	160	160
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ					
liczba rodzin	5	41	39	47	47
liczba osób w rodzinach	6	116	118	130	130
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA					
liczba rodzin	7	78	75	82	82
liczba osób w rodzinach	8	268	223	242	242
BEZRADNOŚĆ (PROBLEMY)					
liczba rodzin	9	32	38	61	61
liczba osób w rodzinach	10	97	123	200	200
ALKOHOLIZM					
liczba rodzin	11	6	6	7	7
liczba osób w rodzinach	12	24	23	25	25
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA					
liczba rodzin	13	32	30	30	30
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ					
liczba rodzin	14	28	25	27	27
PRZEMOC W RODZINIE – OFIARY PRZEMOCY					
liczba osób	15	X	59	73	73
PRZEMOC W RODZINIE – SPRAWCY PRZEMOCY					
liczba osób	16	12	36	56	56

Szczegółowa analiza danych zawartych w powyższej tabeli pozwala na wysunięcie następujących wniosków w zakresie poszczególnych przyczyn przyznawania świadczeń z pomocy społecznej:

- **ubóstwo** (osoby/rodziny spełniające ustawowe kryterium zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej), jedna z najczęstszych przesłanek obejmowania pomocą i wsparciem; liczba rodzin (a tym samym liczba osób w rodzinach), którym przyznano pomoc w związku z tą przesłanką systematycznie rośnie na przestrzeni ostatnich trzech lat z 49 rodzin w 2011 r. do 80 w roku 2013 (tj. 38,75%);
- **bezrobocie** – w roku oceny spadła nieznacznie liczba rodzin, którym przyznano pomoc mając na uwadze tą przesłankę, po uprzednim wzroście w 2012 roku;
- **niepełnosprawność** – zauważalna jest nieznaczna tendencja rosnąca;
- **długotrwała i ciężka choroba** – jedna z najczęstszych przesłanek udzielania świadczeń z pomocy społecznej, w przypadku tej przesłanki również można zauważyć wzrost liczby rodzin (oraz osób w rodzinach) w stosunku do roku 2011;
- **bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego** – również jedna z najczęstszych przesłanek udzielanych świadczeń z pomocy społecznej, obserwowalny jest znaczny wzrost liczby rodzin w stosunku do roku 2011, bo o 48,33%.
- **alkoholizm** – można zaobserwować utrzymującą się na tym samym poziomie liczbę rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu tej przesłanki;
- **potrzeba ochrony macierzyństwa** – zauważalna jest nieznaczna tendencja malejąca;

- **przemoc w rodzinie** – można zaobserwować znaczny wzrost liczby rodzin objętych pomocą i wsparciem z powodu ww. przelanki w roku 2013 w stosunku do 2011 roku.

Wszystkie wymienione powyżej przelanki przyznawania świadczeń z pomocy społecznej utrzymują się na przestrzeni ostatnich lat na podobnym poziomie, z zaznaczoną tendencją wzrostową (co ma związek ze zwiększeniem się ogólnej liczby świadczeniobiorców).

Kolejna tabela (nr 4) zawiera informacje dot. realizacji wybranych świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej – usług, tj. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, praca socjalna (w tym kontrakt socjalny) czy interwencja kryzysowa.

tab. nr 4. *Usługi pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego
	rok 2011	rok 2012		
USŁUGI OPIEKUŃCZE				
liczba osób	1	7	10	8
liczba świadczeń	2	1 802	2 954	4 134
kwota świadczeń w złotych	3	25 221	41 356	57 876
W TYM: SPECJALISTYCZNE				
liczba osób	4	0	0	0
liczba świadczeń	5	0	0	0
kwota świadczeń w złotych	6	0	0	0
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE				
liczba osób	7	0	48	65
liczba osób w rodzinach	8	0	160	200
PRACA SOCJALNA				
liczba rodzin	9	222	222	238
liczba osób w rodzinach	10	572	548	537
INTERWENCJA KRYZYSOWA				
liczba rodzin	11	0	38	40
liczba osób w rodzinach	12	0	120	150
KONTRAKT SOCJALNY				
liczba zawartych kontraktów	13	13	11	34
liczba osób ogółem objętych kontraktem	14	13	12	37

Na podstawie analizy danych zawartych w powyższej tabeli, można wysunąć następujące wnioski:

- wzrasta liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz liczby udzielonych świadczeń, tym samym wydatków w tym obszarze,
- zwiększa się liczba osób korzystających z pomocy w formie specjalistycznego poradnictwa (prawnik, psycholog); wynika to z faktu uruchomienia na terenie gminy Punktu Wsparcia i Pomocy Rodzinie;
- wzrasta liczba rodzin korzystających z pomocy w postaci interwencji kryzysowej;

- wzrasta liczba rodzin objętych pomocą w formie pracy socjalnej;
- wzrasta liczba kontraktów socjalnych zawieranych z beneficjentami pomocy społecznej (o 64,84%);
- **gmina Michałowice nie realizowała w 2013 roku indywidualnych programów osłonowych (np. zatrudnienia socjalnego, wychodzenia z bezdomności),**
- **nie realizowano specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym również specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób chorujących psychicznie.**

4. Zadania ośrodka pomocy społecznej

Tabele nr 5 i 6 *Dane o korzystających z pomocy społecznej w gminie (w całym okresie sprawozdawczym)* obrazują skalę świadczeń udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, z podaniem liczby osób objętych poszczególnymi formami świadczeń, liczby przyznanych świadczeń oraz wydatków ponoszonych w ramach poszczególnych rozdziałów.

tab. nr 5. *Dane dot. liczby świadczeń z pomocy społecznej i źródeł finansowania (w całym okresie sprawozdawczym)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego
	rok 2011	rok 2012		
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
liczba osób	1	12	12	13
liczba świadczeń	2	118	121	137
kwota świadczeń w złotych	3	44 905	47 248	55 344
ZASIŁEK OKRESOWY				
liczba osób	4	14	9	17
liczba świadczeń	5	35	30	58
kwota świadczeń w złotych	6	12 517	8 996	23 364
w tym:				
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU BEZROBOCIA				
liczba osób	7	8	6	12
liczba świadczeń	8	17	19	41
kwota świadczeń w złotych	9	4 537	5 606	19 278
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU DŁUGOTRWALEJ CHOROBY				
liczba osób	10	5	3	4
liczba świadczeń	11	15	11	15
kwota świadczeń w złotych	12	7 497	3 390	3 544
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
liczba osób	13	1	0	1
liczba świadczeń	14	3	0	2
kwota świadczeń w złotych	15	483	0	542

ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM					
liczba osób	16	163	199	143	143
kwota świadczeń w złotych	17	70 788	80 083	69 032	69 032
W TYM: ZASIŁEK CELOWY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO „POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA					
liczba osób	18	90	108	23	23
liczba świadczeń	19	306	347	84	84
kwota świadczeń w złotych	20	26 024	35 136	7 594	7 594
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
POSILEK OGÓŁEM					
liczba osób	21	106	101	121	121
liczba świadczeń	22	14 335	12 457	14 957	14 957
kwota świadczeń w złotych	23	100 486	86 935	104 584	104 584
W TYM: DLA DZIECI					
liczba osób	24	106	101	121	121
liczba świadczeń	25	14 335	12 457	14 957	14 957
kwota świadczeń w złotych	26	100 486	86 935	104 584	104 584
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ					
liczba osób	27	3	4	4	6
liczba świadczeń	28	20	39	35	40
kwota świadczeń w złotych	29	39 680	82 277	77 866	100 000
WSPIERANIE RODZINY					
PLAN PRACY Z RODZINĄ					
liczba rodzin	30	0	0	17	20

Analiza danych ujętych w powyższej tabeli pozwala na wysunięcie następujących wniosków:

- a) w obszarze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej:
 - liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych (osób z orzeczoną umiarkowaną lub znaczną stopniem niepełnosprawności, nie posiadających zabezpieczenia emerytalno-rentowego) oraz środków wydatkowanych na ten cel utrzymuje się na stałym poziomie;
 - wzrasta liczba świadczeniobiorców zasiłków okresowych, głównie tych którzy pobierają to świadczenia z tytułu bezrobocia,
 - zmniejsza się liczba świadczeniobiorców zasiłków celowych z jednoczesnym zmniejszaniem się wysokości środków wydatkowanych na ten cel;

- b) w zakresie świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej:
 - wzrasta liczba osób objętych pomocą w formie posiłku, realizowanego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (ta forma pomocy w naszej gminie jest skierowana do dzieci i uczniów realizujących obowiązek szkolny do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej),
 - wzrasta nieznacznie liczba osób skierowanych i przebywających w domach pomocy społecznej; przy wzrastającej wysokości środków finansowych na ten cel (w przypadku domów pomocy społecznej wzrost w 2013 r. o 49 % w stosunku do roku 2011);

tab. nr 6. *Dane dot. liczby świadczeń z pomocy społecznej i źródeł finansowania (w całym okresie sprawozdawczym)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego	
	rok 2011	rok 2012			
ZASIŁKI RODZINNE I DODATKI DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH					
liczba rodzin	1	378	374	344	344
kwota świadczeń w złotych	2	1 066 823	1 049 798	1 028 742	1 028 742
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE					
ŚWIADCZENIA PIELEGNACYJNE					
liczba osób	3	17	23	23	23
liczba rodzin	4	17	23	23	23
liczba osób w rodzinach	5	X	X	x	x
kwota świadczeń w złotych	6	75 920	116 809	91 749	91 749
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY					
w tym:					
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA					
liczba osób	7	51	45	47	47
liczba rodzin	8	51	45	47	47
liczba osób w rodzinach	9	X	X	x	x
kwota świadczeń w złotych	10	63 189	58 905	60 129	60 129
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNACZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI					
liczba osób	11	36	36	39	39
liczba rodzin	12	36	36	39	39
liczba osób w rodzinach	13	X	X	x	x
kwota świadczeń w złotych	14	30 141	35 190	40 239	40 239
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZEZ UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA					
liczba osób	15	21	18	18	18
liczba rodzin	16	21	18	18	18
liczba osób w rodzinach	17	X	X	x	x
kwota świadczeń w złotych	18	131 121	126 990	119 952	119 952
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT					
liczba osób	19	5	4	4	4
kwota świadczeń w złotych	20	7 344	7 344	6 120	6 120
JEDNORAZOWY DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA					
liczba świadczeń (średniomiesięczna liczba świadczeń)	21	3	3	2	2
kwota świadczeń w złotych	22	37 000	33 000	28 000	28 000
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA					
liczba świadczeń (średniomiesięczna liczba świadczeń)	23	8	7	4	4

kwota świadczeń w złotych	24	92 000	86 000	53 000	53 000
ŚWIADCZENIE Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO					
liczba osób	25	29	40	37	37
liczba rodzin	26	29	25	25	25
liczba osób w rodzinach	27	X	X	x	x
kwota świadczeń w złotych	28	140 800	185 893	193 080	193 080
DODATKI MIESZKANIOWE					
liczba osób	29	0	0	0	0
liczba świadczeń	30	0	0	0	0
kwota świadczeń w złotych	31	0	0	0	0
OPLACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO					
liczba osób	32	11	14	12	13
kwota świadczeń w złotych	33	3 934	5 011	5 535	5 535
OPLACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO					
liczba osób	34	2	7	9	9
liczba świadczeń	35	24	56	62	63
kwota świadczeń w złotych	36	3 180	7 639	9 359	9 359
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z PRAC SPOŁECZNIE UŻYTECZNYCH					
liczba osób ogółem	37	0	0	0	5
liczba świadczeń	38	0	0	0	50
kwota świadczeń w złotych	39	0	0	0	15 400
STYPENDIA SOCJALNE DLA UCZNIÓW I ZASIŁKI SZKOLNE					
liczba osób	40	147	92	82	82
liczba świadczeń	41	140	139	127	127
kwota świadczeń w złotych	42	21 249	18 767	20 675	20 675

W zakresie innych rodzajów świadczeń, w tym zadań zleconych z zakresu administracji rządowej:

- zmniejsza się liczba osób pobierających zasiłki rodzinne (o 10% w roku oceny w stosunku do roku 2011);
- zwiększa się liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne (o 26% w stosunku do 2011 r.);
- zwiększa się liczba osób pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego o 22% w stosunku do 2011 r.);
- maleje liczba osób pobierających stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne (o 79%);
- **w okresie trzech ostatnich lat gmina Michałowice nie realizowała prac społecznie użytecznych; zadanie to przyjęto do wdrożenia, w formie pilotażowej, od lutego 2014 r.**

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie gminy

Z analizy danych zawartych w formularzu Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, sporządzonej z wykorzystaniem Centralnej Aplikacji Statystycznej, wynika, iż w skład zasobu pomocy społecznej Gminy Michałowice wchodzi jedynie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wraz z funkcjonującym w ramach jego

struktury Punktem Wsparcia i Pomocy Rodzinie. **W chwili obecnej na terenie gminie nie funkcjonują natomiast inne jednostki, tj. ośrodki wsparcia, kluby samopomocy, dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, rodzinne domy pomocy, mieszkania chronione, kluby seniora, placówki wsparcia dziennego czy kluby integracji społecznej.**

6. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

Opracowując ocenę w obszarze zasobów kadrowych pomocy społecznej uwzględniono dane statystyczne dotyczące liczby pracowników zatrudnionych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Michałowicach na przestrzeni ostatnich 3 lat. Szczegółowe informacje dotyczące powyższych obszarów zawiera tabela nr 7.

tab. nr 7. *Kadra pomocy społecznej w gminie Michałowice (stan na 31 grudnia)*

WYSZCZEGÓLNIENIE	lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego	
	rok 2011	rok 2012			
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI					
liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	1	5	9	11	12
KADRA KIEROWNICZA					
ogółem kadra kierownicza (dyrektor i jego zastępcy)	2	1	1	1	1
w tym:					
wykształcenie wyższe	3	1	1	1	1
specjalizacja z organizacji pomocy społ.	4	1	1	1	1
PRACOWNICY SOCJALNI					
Ogółem	5	4	4	5	5
w tym: pracownicy socjalni ogółem zatrudnieni z EFS	6	0	0	0	0
z tego:					
wykształcenie wyższe	7	3	3	4	4
wykształcenie średnie	8	1	1	1	1
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie	9	1	1	1	1
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie	10	0	0	0	0
specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	11	0	0	0	0
POZOSTALI PRACOWNICY					
Ogółem	12	4	5	6	6
w tym:					
wykształcenie wyższe	13	3	3	4	5
wykształcenie średnie	14	1	1	1	1
Inne	15	0	0	0	0
INNI*:					
prawnik*	16	0	1	2	2

psycholog*	17	1	1	1	1
opiekunka środowiskowa*	18	6	5	5	5
specjalista ds. zamówień publicznych*	19	0	0	1	1
specjalista ds. rozliczeń*	20	0	0	1	1
specjalista ds. PAL*	21	0	0	1	1
asystent rodziny	22	0	0	2	2
umowy cywilno-prawne z firmami szkoleniowymi	23	0	0	2	3

* specjaliści zatrudnieni w oparciu o umowy cywilno-prawne

W powyższej tabeli (wiersze 16 – 23) znajdują się również szczegółowe informacje na temat specjalistów zatrudnionych w latach 2011-2013. Wzmocnienie kadry Ośrodka o ww. specjalistów, spowodowane był m.in. koniecznością zapewnienia odpowiedniej jakości realizowanych zadań oraz prawidłowym zabezpieczeniem nowych przedsięwzięć, wynikających w szczególności z:

- realizacji przez Ośrodek projektu systemowego „Nowe Perspektywy”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, związanego z wdrażaniem nowych narzędzi i instrumentów związanych z aktywizacją klientów pomocy społecznej;
- Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Michałowice na lata 2011 – 2017 oraz Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2013 – 2015, w tym prowadzenia Punktu Wsparcia i Pomocy Rodzinie,
- usprawnieniem obsługi zadań w zakresie księgowości Ośrodka oraz realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej (świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny),
- koniecznością zapewnienia klientom Ośrodka usług opiekuńczych.

Ponadto poniższa tabela nr 8 przedstawia dane dotyczące zatrudnienia pomocniczego w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Michałowicach, tj. wsparcie wolontariuszy czy zatrudnienie subsydiowane, tj. roboty publiczne i prace interwencyjne.

tab. nr 8. *Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku)*

WYSZCZEGÓLNIENIE		lata poprzednie		rok oceny	prognozy roku następnego
		rok 2011	rok 2012		
wolontariusze	1	24	15	4	10
zatrudnienie subsydiowane (staże, roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	2	0	0	1	1
Staże	3	0	0	0	0

7. Środki finansowe na wydatki z pomocy społecznej

Szczegółowe dane dotyczące środków finansowych na wydatki z pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej przedstawione zostały w poniższej tabeli nr 9.

tab. nr 9. *Koszty prowadzenia i utrzymania zasobu polityki społecznej (w tym pomocy społecznej) w Gminie – zadania własne i zlecone*

WYSZCZEGÓLNIENIE		lata poprzednie		rok oceny	rok po ocenie	dwa lata po ocenie
		rok 2011	rok 2012			
OGÓŁEM						
ogółem (działy)	1	2 565 446	3 030 993	3 027 621	3 094 621	2 999 814

w tym:						
w budżecie OPS	2	2 431 211	2 714 363	2 795 498	2 929 648	2 835 262
851 – OCHRONA ZDROWIA						
85153 – przeciwdziałanie narkomanii – środki gminy (własne i zewnętrzne)	3	53 120	55 110	55 840	55 840	55 840
w tym:						
w budżecie OPS	4	0	0	0	0	0
85154 – przeciwdziałanie alkoholizmowi – środki gminy (własne i zewnętrzne)	5	59 866	73 999	89 945	89 945	89 945
w tym:						
w budżecie OPS	4	0	0	0	0	0
852 – POMOC SPOŁECZNA						
85201 – placówki opiekuńczo-wychowawcze – środki własne i zewnętrzne	5	0	0	15 262	30 000	50 000
85202 – domy pomocy społecznej – środki własne i zewnętrzne	6	39 680	82 277	80 627	100 000	150 000
85203 – ośrodki wsparcia – środki własne i zewnętrzne	7	0	0	0	0	0
85204 – rodziny zastępcze – środki własne i zewnętrzne	8	36 243	41 000	33 458	35 000	35 000
85205 – przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – środki własne i zewnętrzne	9	0	0	0	0	0
85206 – wspieranie rodziny (asystenci) – środki własne i zewnętrzne	10	0	4 780	26 212	40 000	40 000
85212 – świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego (...) – środki własne i zewnętrzne	11	1 605 000	1 673 427	1 655 111	1 700 000	1 700 000
85213 – składki na ubezpieczenie zdrowotne (...) – środki własne i zewnętrzne	12	3 934	5 011	5 536	9 000	9 000
85214 – zasiłki i pomoc w naturze – środki własne i zewnętrzne	13	79 205	120 534	66 773	75 000	75 000
85216 – zasiłki stałe – środki własne i zewnętrzne	14	44 905	47 905	53 880	55 344	56 000
85219 – ośrodek pomocy społecznej – środki własne i zewnętrzne	15	449 531	417 197	516 444	550 000	550 000
85220 – specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione – środki własne i zewnętrzne	16	0	0	0	0	0
85228 – usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze – środki własne i zewnętrzne	17	25 221	39 999	57 030	60 000	60 000
85278 – usuwanie skutków klęsk żywiołowych – środki własne i zewnętrzne	18	0	2 000	2 470	0	0
85295 – pozostała działalność – środki własne i zewnętrzne	19	147 492	136 354	144 155	145 000	145 000
853 – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ						
85305 – Żłobki – środki gminy (własne i zewnętrzne)	20	0	0	0	0	0
85306 – kluby dziecięce – środki gminy (własne i zewnętrzne)	21	0	0	0	0	0
85307 – opiekunowie dzienni – środki gminy (własne i zewnętrzne)	22	0	0	0	0	0
85295 – pozostała działalność w zakresie polityki społecznej – środki gminy (własne i zewnętrzne)	23	149 137	288 061	177 354	145 042	0

854 – EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA						
85415 – pomoc materialna dla uczniów – środki gminy (własne i zewnętrzne)	24	21 249	43 996	47 524	18 767	18 767
w tym:						
w budżecie OPS	25	0	0	1 500	0	0
INNE – środki EFS na projekty realizowane przez OPS						
liczba projektów EFS	26	1	1	1	1	0
łącznie kwota środków EFS	27	149 137	144 536	137 040	145 042	0

Szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wzrost wydatków w związku ze współfinansowaniem przez gminę kosztów utrzymania dzieci z terenu gminy w systemie pieczy zastępczej (placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych), w związku z przejęciem przez gminę nowych zadań z ustawy dnia 19 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- wzrost wydatków ponoszonych za pobyt osób umieszczonych w domach pomocy społecznej;
- wzrost wydatków przeznaczonych na zadanie wspierania i pomocy rodzinom mającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- zmniejszenie się wydatków na zasiłki i pomoc w naturze;
- nieznaczny wzrost wydatków na zasiłki stałe;
- wzrost wydatków na usługi opiekuńcze dla osób wymagających tej formy pomocy;
- wzrost wydatków na realizację zadania związanego z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Ponadto zauważalny jest wzrost kosztów utrzymania i prowadzenia Ośrodka Pomocy Społecznej – ma to związek z nowymi zadaniami nałożonymi na ośrodki na pomocy społecznej – obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy domowej, a także wspierania rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a co za tym idzie wzrostem wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi oraz działaniami mającymi na celu dostosowanie jednostki do standardów oraz zapewnienie klientom i pracownikom Ośrodka odpowiednich warunków do wspólnej pracy.

Jeśli chodzi o realizację zadań zleconych – tj. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, wydatki na realizację tego zadania (pokrywane w 100% z budżetu państwa) nieznacznie wzrastają, szczególnie jeśli chodzi o wypłatę świadczeń alimentacyjnych.

8. Wnioski końcowe i rekomendacje

W obszarze sytuacji demograficznej i społecznej Gminy Michałowice:

wnioski:

- postępujący wzrost liczby mieszkańców gminy;
- wzrost ogólnej liczby bezrobotnych, w tym długotrwale;
- słabo rozwinięta infrastruktura społeczna;
- brak lokali socjalnych, mieszkań chronionych i pomieszczeń tymczasowych;
- dobrze rozwinięta sieć szkół podstawowych i gimnazjalnych z bardzo dobrym zapleczem dydaktycznym;
- brak klubów i/lub ośrodków wsparcia dla seniorów;

rekomendacje:

- podjęcie działań zmierzających do aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców gminy, niekoniecznie objętych wsparciem tut. Ośrodka;
- podjęcie działań zmierzających w kierunku rozwinięcia, a następnie wzmocnienia, infrastruktury społecznej gminy o charakterze mieszkaniowym, w tym utworzenie lokali socjalnych, mieszkań chronionych i pomieszczeń tymczasowych;
- podjęcie działań mających na celu stworzenie oferty w zakresie opieki nad dziećmi do 3 roku życia jako uzupełnienie oferty działającego na terenie gminy żłobka (kluby dziecięce, opiekunowie dzienni);
- utworzenie spółdzielni socjalnej;

W zakresie grupy korzystających z pomocy i wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej:**wnioski:**

- zmniejszenie się liczby osób i rodzin kwalifikujących się do objęcia pomocą finansową;
- dominujące przesłanki udzielania pomocy finansowej dla osób i rodzin: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz przemoc w rodzinie;
- wzrost liczby osób wymagających, ze względu na stan zdrowia, pomocy w postaci usług opiekuńczych lub umieszczenia w domu pomocy społecznej;

rekomendacje:

- podjęcie działań nakierowanych na pomoc i wsparcie dla rodzin i osób mających trudności w funkcjonowaniu społecznym, wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (wdrażanie nowych form wsparcia rodzin ze strony Ośrodka nierodzących skutków finansowych, utworzenie i prowadzenie placówki wsparcia dziennego, realizacja gminnego programu wspierania rodziny, pomoc asystenta rodziny);
- podjęcie działań nakierowanych na pomoc i wsparcie osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (dienne ośrodki wsparcia, kluby dla seniorów, rozszerzenie wsparcia w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych);
- kontynuacja realizacji zadań określonych w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Michałowice na lata 2013 - 2015* (rozszerzanie ofert wsparcia dla osób dotkniętych przemocą domową) oraz *Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2013 - 2015*;
- zabezpieczenie środków finansowych na pokrycie wydatków związanych z kierowaniem i umieszczeniem osób w domach pomocy społecznej oraz obejmowaniem pomocą w postaci usług opiekuńczych;
- wdrażanie lokalnych programów osłonowych nakierowanych na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych;

W obszarze wybranych usług pomocy społecznej:**wnioski:**

- wzrost liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia w postaci pracy socjalnej;
- wzrost liczby kontraktów socjalnych zawieranych z beneficjentami pomocy społecznej;
- wzrost liczby osób objętych usługą specjalistycznego poradnictwa oraz interwencji kryzysowej

rekomendacje:

- doskonalenie warsztatu pracy pracowników socjalnych w zakresie profesjonalnego prowadzenia pracy socjalnej, poprzez szkolenia, warsztaty, interwizje, superwizje, studia podyplomowe w zakresie specjalizacji I i II stopnia w zawodzie pracownik socjalny;

- podjęcie działań zmierzających do podniesienia liczby i jakości zawieranych kontraktów socjalnych;
- stworzenie systemu wsparcia i pomocy dla osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie oraz niewydolnością wychowawczą;
- rozszerzenie oferty w zakresie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej;

W obszarze instytucji pomocy społecznej:

wnioski:

- słabo rozwinięta sieć instytucji pomocy społecznej;
- słabo rozwinięte zatrudnienie pomocnicze, tj. wolontariat oraz zatrudnienie subsydiowane;

rekomendacje:

- stworzenie sieci instytucji pomocy społecznej obejmujących inne instytucje, adekwatnie do rozeznaczonych potrzeb, np.: ośrodki wsparcia, kluby samopomocy, dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, rodzinne domy pomocy, mieszkania chronione, kluby seniora, placówki wsparcia dziennego czy kluby integracji społecznej;
- podjęcie działań zmierzających do rozwinięcia zatrudnienia pomocniczego w jednostkach organizacyjnych gminy, tj. wolontariatu i zatrudnienia subsydiowanego.

W zakresie stanu i kwalifikacji kadr pomocy społecznej:

wnioski:

- stan zatrudnienia pracowników socjalnych zgodny z wymogami ustawowymi;
- braki w stałym zatrudnieniu pracowników administracyjnych;

rekomendacje:

- utrzymanie stanu zatrudnienia pracowników socjalnych;
- zatrudnianie specjalistów adekwatnie do rozpoznanych potrzeb;
- sukcesywne zatrudnianie pracowników administracyjnych; adekwatnie do zaistniałych potrzeb

W zakresie kosztów prowadzenia i utrzymania zasobu pomocy społecznej oraz realizacji ustawowych zadań:

wnioski:

- wzrastające koszty realizacji poszczególnych zadań;
- finansowanie z budżetu gminy zadań zleconych w zakresie kosztów obsługi;
- wzrastające koszty związane z utrzymaniem osób w domach pomocy społecznej;
- zabezpieczone środki finansowe z budżetu gminy na realizację zadań własnych z zakresu pomocy społecznej;
- zabezpieczone środki finansowe z dotacji celowej na realizację zadań zleconych i dofinansowanie do zadań własnych gminy;

rekomendacje:

- zabezpieczenie środków finansowych na realizację poszczególnych zadań;
- zabezpieczenie środków finansowych na koszty związane z utrzymaniem osób w domach pomocy społecznej;

- monitorowanie oraz bieżące sygnalizowanie powstających potrzeb, które mogą rodzić braki w środkach finansowych;

W obszarze współpracy z organizacjami pozarządowymi:

wnioski:

- brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej;
- nikła liczba organizacji pozarządowych na terenie gminy, zajmujących się realizacją zadań w zakresie pomocy społecznej;

rekomendacje:

- nawiązanie i rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy Michałowice w zakresie pomocy społecznej.